

SALIH JALIMAM: "DUHOVNA SUSRETANJA"

Zenica, 2006.

Knjiga "Duhovna susretanja" autora Saliha Jalimama je nešto preraden magistarski rad "Susret franjevaca i dominikanaca na teritoriji srednjovjekovne bosanske države", branjen na Filozofskom fakultetu u Sarajevu davne 1982. godine.

U našoj istoriografiji o dominikancima i njihovoj delatnosti na tlu srednjovekovne Bosne pisano je samo usput i sporadično, u okviru nekih drugih, širih tema. Za razliku od dominikanaca, o franjevcima se mnogo više pisalo, ali nije dovoljno obraćena pažnja na njihov odnos prema dominikancima, kao i na razlog poraza i neuspeha misije ovih poslednjih. To je upravo problem koji je Salih Jalimam odabrao za svoju novu knjigu. Autor je u svom radu koristio veoma obimnu literaturu (219 bibliografskih jedinica). Pored velikog broja objavljenih izvora, vršio je i samostalna istraživanja nove građe. Za period kojim se bavi (do sredine XIV veka) našao je malo podataka u Historijskom arhivu u Dubrovniku. Pregledao je, takođe, arhiv dominikanskog samostana u Dubrovniku, arhiv Samostana sv. Franje u Šibeniku, Historijski arhiv u Zadru (arhiv nekadašnjeg dominikanskog samostana).

Autor počinje svoje izlaganje osvrtom na literaturu i izvore o ovoj temi: *Prethodne napomene* i *Uvodni dio* sadrže vrlo dobar prikaz razvoja hrišćanstva na bosanskom prostoru, kao i u susjednim zemljama. Obraden je u potrebnim okvirima i problem bogumilstva. Na taj način dobija se uvid u verske prilike i sve ono što je prethodilo i dovelo do akcije dominikanaca i franjevaca u srednjevekovnoj Bosni.

U glavi *Djelatnost dominikanskog reda*, poslije malo preopširnog istorijata dominikanskog reda uopšte, autor se prihvatio nimalo jednostavnog zadatka - da identifikuje pojedinačno sve dominikance koji su delovali na prostoru bosanske države. Biranje biskupa iz redova dominikanaca značilo je potpunu afirmaciju ovoga prosjačkog reda. Međutim, zbog krstaških ratova

protiv jeretika, primene inkvizicije, pravljenja ustupaka mađarskim interesima, katolička crkva, a sa njom zajedno i dominikanci, doživeli su neuspeh. To potvrđuje i premeštanje sedišta bosanskog biskupa u Đakovo.

Glava *Aktivnosti katoličke crkve i dominikanaca krajem XIII i početkom XIV stoljeća u srednjovjekovnoj Bosni* govori o primeni novih metoda delovanja, kojima su dominikanci pribegli u drugoj polovini XIII stoleća, pošto su prethodno uvideli da inkvizicijom ne mogu postići svoj cilj. To je u prvom redu propovedanje, a zatim pisanje traktata protiv jeretika, koji su sačuvani u samostanskim bibliotekama u susedstvu bosanske države. Pa ipak, delatnost predstavnika dominikanskog reda nije dala očekivane rezultate i to je, prema mišljenju autora, jedan od razloga njihove zajedničke aktivnosti sa franjevcima u toku druge polovine XIII veka.

U glavi *Dolazak i djelatnost franjevačkog reda* dosta pažnje je posvećeno samom dolasku franjevacu u Bosnu krajem XIII veka. Oni ovde stižu na poziv srpskog kralja Stefana Dragutina, inače pristalice unije između katoličke i pravoslavne crkve, da suzbiju jeretike u župi Usori, koja je bila pod njegovom vlašću. Autor dalje prati postepeno uključivanje franjevacu u bosanske prilike i detaljno obrazlaže sve ono što je pogodovalo učvršćenju njihovog položaja. Kada govori o podršci koju je franjevcima pružalo strano katoličko stanovništvo u bosanskim gradskim naseljima, prenaglašava ulogu njemačkih rudara Sasa, a zapostavlja dubrovačke trgovce.

I dok tako prati afirmaciju franjevacu u prvoj polovini XIV veka, on ukazuje na sve veće sukobe između njih i dominikanaca, koji se, čak, vremenom prenose u Avinjon. Ovom sukobu posvećena je čitava sledeća glava: *Sukob dominikanaca i franjevacu*. Najzad, papa Ivan XXII pismom od 1. jula 1327. zabranjuje delovanje dominikanaca na teritoriji bosanske države i sva njihova dotadašnja prava predaje franjevcima. Ovaj sukob između dva prosjačka reda, koji se nastavlja smanjenim intenzitetom i idućih godina, imao je velikog odraza na bosanske verske prilike.

Pod naslovom *Učvršćenje položaja franjevačkog reda u srednjovjekovnoj Bosni* govori se o svemu onome što je nadalje doprinelo jačanju položaja franjevacu u Bosni, uključujući tu i podizanje franjevačkih samostana. U *Zaključnim razmatranjima* autor je dao sumaran osvrt na rezultate do kojih je došao u svojim istraživanjima.

Autor Salih Jalimam je uspio da dokumentovano i sa svih potrebnih stanovništa obradi susret dominikanaca i franjevacu na teritoriji srednjovekovne bosanske države. Pri tome je vodio računa o procesima i zbivanjima u katoličkoj crkvi uopšte, o verskim prilikama među Južnim Slovenima, a posebno u bosanskoj državi. Stavljanje ove teme u ovako široke okvire dalo je njegovim razmatranjima čvrstinu i ubedljivost.

Autor Salih Jalimam je ovim radom pokazao samostalnost u istraživačkom radu i naučnoj obradi postavljene teme.